

HÉRAÐSSAKSÓKNARI

Allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis

Reykjavík, 18. október 2019

Tilvísun: 201909-0770

Efni: Athugasemdir við þingsályktunartillögu

Allsherjar- og menntamálanefnd Alþingis hefur sent héraðssaksóknara til umsagnar tillögu til þingsályktunar um sjálfstætt eftirlit með starfsemi og starfsháttum lögreglu, 7. mál.

Tekið er undir þau sjónarmið sem fram koma í greinagerð með tillögunni að mjög mikilvægt sé að gagnkvæmt traust ríki á milli lögreglunnar og borgaranna. Jafnframt er mikilvægt að fyrirkomulag og ferill mála er varðar kærur og kvartanir á hendur lögreglu sé með þeim hætti að almennri borgarar og starfsmenn lögreglu beri traust til kerfisins.

Frá árinu 2016 hefur héraðssaksóknari rannsakað meint refsiverð brot starfsmanna lögreglu í tengslum við störf þeirra. Tveir lögregluþjónar hjá embættinu hafa sinnt þessum málum undir stjórn yfirlögregluþjóns og ákæranda. Þá hafa tveir ákærendur fyrst og fremst sinnt ákærumeðferð þessara mála. Héraðssaksóknari sinnir auk þessa málaflokks rannsókn á valdstjórnarbrotum sem í langflestum tilvikum beinast að lögreglumönnum. Oft kemur sú staða upp að embættið rannsakar meint brot lögreglu í starfi og meint brot gegn lögreglumönnum í tengslum við sama tilvik. Þá fer embættið með ákærvald í alvarlegum hegningarlagabrotum og eru lögreglumenn oft vitni ákærvaldsins í þeim málum. Það má þannig taka undir þau sjónarmið sem fram koma í greinagerð með þingsályktunartillögunni að núverandi fyrirkomulag þessara mála sé ekki alls kostar heppilegt.

Hins vegar skiptir mjög miklu máli að vandað sé til verka þegar gerðar eru grundvallarbreytingar á rannsókn og saksókn sakamála. Héraðssaksóknari bendir því á að verði ákveðið að gera breytingar á fyrirkomulagi þessa málaflokks þurfi að undirbúa þær mjög vel. Sérstaklega þarf að skoða hvaða hæfniskröfur gera eigi til þeirra sem rannsaki þessi mál og þá hvort útiloka eigi þá sem hafa reynslu af rannsókn sakamála eða ekki. Eins þarf að vega vel og meta kosti þess að ákærvald í málaflokknum verið hjá sérstakri stofnun eða ekki.

Embætti héraðssaksóknara

Kolbrún Benediktsdóttir, vara-héraðssaksóknari

NEFND UM EFTIRLIT MEÐ LÖGREGLU

Skuggasundi 3, 101 Reykjavík
Sími: 545 8800. Bréfasími: 545 8051
Netfang: nel@nel.is

Nefndarsvið Alþingis
Austurstræti 8-10
101 Reykjavík

Reykjavík, 16. október 2019
Tilv.: 150. löggjafarþing 2019-2020.
Þingskjal 7 – 7. mál.

Umsögn nefndar um eftirlit með lögreglu með þingsályktunartillögu um sjálfstætt eftirlit með starfsemi og starfsháttum lögreglu

Nefnd um eftirlit með lögreglu vísar til erindis allsherjar- og menntamálanefndar Alþingis frá 27. september 2019 og þakkar fyrir að fá tækifæri til að gera athugasemdir við þingsályktunartillögu um sjálfstætt eftirlit með starfsemi og starfsháttum lögreglu, mál nr. 7 og 150. löggjafarþingi.

Nefndin bendir á að af þeim verkefnum sem listuð eru upp í a. – e. liðum sem umræddri stofnun myndu verða falin eru mörg þeirra samsvarandi verkefnum nefndar um eftirlit með lögreglu að frátöldu því er fram kemur í d. lið.

Í ársskýrslum nefndar um eftirlit með lögreglu fyrir árin 2017 og 2018, hafa komið fram upplýsingar um að nefndinni séu ákveðnar skorður settar er varðar valdheimildir, meðal annars hefur nefndin engar sjálfstæðar rannsóknarheimildir og getur ekki beitt lögreglumenn eða lögreglustjóra viðurlögum vegna brota í starfi, né lagt slíkt til við lögreglustjóra sem þeirra yfirmenn. Hlutverk nefndarinnar er einskorðað við að koma kvörtunum/kærum í viðeigandi farveg og eftir atvikum koma með athugasemdir við afgreiðslu og meðferð mála. Nefndin getur þó beint tilmælum til lögreglustjóra um breytingu á verklagi eða gert tillögur um aðrar aðgerðir en þær sem afgreiðsla embættanna greinir frá um. Þrátt fyrir að slík tilmæli séu ekki bindandi fyrir móttakanda þeirra þá eru dæmi um að lögreglan hafi í kjölfar tilmæla breytt verklagi og jafnvel sett verklagsreglur. Benda má á sem dæmi að settar hafa verið verklagsreglur af hálfu ríkislögreglustjóra í kjölfar tilmæla nefndarinnar sbr. reglur um eftirlit með uppflettingum í lögreglukerfinu.

Nefnd um eftirlit með lögreglu hefur verið við störf í tæp þrjú ár og á þeim tíma hefur borið á að nefndinni skorti heimildir að lögum til að aðhafast með ítarlegri og víðtækari hætti en núverandi heimildir í lögum nr. 90/1996 og reglugerð nr. 222/2017, kveða á um. Svo dæmi séu nefnd í þessu samhengi þá er nefndinni ekki unnt að rannsaka né taka ákvarðanir í málum er varða ákvarðanatöku um beitingu úrræða af hálfu lögreglu heldur einungis er varðar starfshætti og verklag við beitingu úrræða.

Fjárveiting til nefndarinnar er um 18 milljónir á ári, en auknar fjárveitingar þyrfti til þess að eftirlit nefndar um eftirlit með störfum lögreglu geti verið viðunandi og nefndin sinnt starfskyldum sínum með viðhlítandi hætti og hafa þann fjölda starfsmanna sem aukin verkefni og málafjöldi gera tilkall til. Þá hefur orðið gríðarleg aukning á þeim fjölda mála sem nefndinni hefur borist á ári hverju frá því hún var sett á fót. Sem dæmi má nefna að á árinu 2017 voru málin alls 81, árið 2018 voru málin 100 og það sem af er árinu 2019 hefur nefndinni borist 86 mál. Það er ljóst að þörfin fyrir öflugra eftirlit með viðunandi rannsóknarheimildir er til staðar. Þannig myndi það t.a.m. auka slagkraft nefndarinnar verulega ef bæði lagaheimildir nefndarinnar og starfsumhverfi gerðu það kleift að hjá nefndinni væri starfandi rannsakandi sem kæmi að rannsókn þeirra mála sem nefndin hefði til meðferðar hverju sinni.

Að því sögðu þá telur nefnd um eftirlit með lögreglu að það eftirlit sem þingsályktunartillaga þessi greinir frá um ætti ekki að vera sjálfstætt ákærvald, heldur að málin verði unnin upp í hendurnar á þar til gerðri deild innan ákærvaldsins, enda fer það með almennt ákærvald og engin ástæða til að aðskilja ákærvald í þessum málum þar frá. En með það fara ríkissaksóknari, héraðssaksóknari og lögreglustjórar að undanskildum ríkislögreglustjóra.

Nefnd um eftirlit með lögreglu fagnar umræðu þessari og telur að þörf sé á aukinni fjárveitingu sem og að nefndinni eða þar til gerðri stofnun hafi víðtækari rannsóknarheimildir en nú er hjá nefnd um eftirlit með lögreglu. Með því væri gætt betur að málsmeðferðarreglum stjórnsýslulaga ásamt því að tryggja til framtíðar víðtækari eftirlitsheimildir með störfum lögreglu.

F.h. nefndar um eftirlit með lögreglu

Skuli Þór Gunnsteinsson

Formaður

Tilv.: 150. löggjafarþing 2019-2020. Þingskjal 7-7. mál.

Reykjavík 18.október 2019

Sjálfstætt eftirlit með starfssemi og starfsháttum lögreglu

Afskaplega vel unnin og ítarleg greinargerð sem fylgir þessari ályktun. Ég er sammála langflestu því sem þar er reifað og farið yfir.

Þau sjónarmið eru ítarlega reifuð sem lúta að sjálfstæði slíkrar stofnunar og nauðsyn þess að hún hafi engin tengsl við lögreglu. Hvað varðar þá kröfu að hafa ekki lögreglumenn eða fyrrverandi lögreglumenn að rannsaka mál á grundvelli sakamála finnst mér vekja upp nokkur alvarleg álitamál.

Ég hef lokið öllum áföngum innan Lagadeildar HÍ sem á nokkurn hátt tengjast löggæslu. Lögræðingar hafa enga sérþekkingu á rannsóknaraðferðum þeim sem lögreglumenn hafa sérfræðikunnáttu í. Í lagadeildum er kennd aðferðarfræði við að komast að lögræðilegri niðurstöðu. Rannsóknir sakamála þarfnast sérþekkingar og sérstaks náms.

Í mörgum sakamálum þarf vettvangs- og tæknirannsókn. Hverjir aðrir en lögreglumenn hafa þekkingu á því sviði?

Eðli lögreglustarfsins er ólíkt nánast öllum öðrum störfum, sérstaklega hvað varðar valdbeitingarþáttinn. Í mjög dýnamískum aðstæðum taka lögreglumenn ákvarðanir um valdbeitingu gagnvart samborgurum sínum sem oft eru undir áhrifum vímuefna sem gera allar aðstæður ófyrirsjáanlegar. Það er eðlileg og sjálfsögð krafa að einhver sem hefur þekkingu og reynslu af slíkum aðstæðum komi að sakamálarannsókn þar sem valdbeiting lögreglumanna er rannsökuð.

Út frá jafnræðisjónarmiðum mætti færa rök fyrir því að hinn almenni borgari fær sín mál rannsökuð af sérfræðingum með sérstaka menntun – rannsóknarlögreglumönnum og tæknideildarmönnum – hið sama ætti að gilda um lögreglumenn sem brjóta af sér.

Með sömu rökum ætti þá að rannsaka læknastök af öðrum en læknum? Verður sú rannsókn trúverðug?

Í umsögn starfandi nefndar um eftirlit með lögreglu er vikið að því að nefndin getið ráðið sér „rannsakanda“. Mér þykir líklegt að nefndin hafi rekið sig á þekkingarskort sinn hvað varðar framkvæmd verklagsreglna og annarra starfshátta lögreglu þegar markmiðið er að komast að rétttri niðurstöðu um framkomu og meint brot lögreglumanna.

Ég tel að það myndi rýra traustið til slíkrar stofnunar ef að hægt væri á einhvern hátt að véfengja hæfi þeirra sem sjá um rannsóknir sakamála á vegum hennar.

Virðingarfyllst

Runólfur Þórhallsson

Lögreglumaður til 30 ára

SNARRÓTTIN

SAMTÖK UM SKAÐAMINNKUN & MANNRÉTTINDI

Umsögn um tillögu til þingsályktunar um sjálfstætt eftirlit með starfsemi og starfsháttum lögreglu.

Snarróttin – samtök um skaðaminnkun og mannréttindi er félag áhugamanna um opið samfélag, mannréttindi, upplýsingafrelsi og nýjar leiðir í vímuefnum.

Við í félagi Snarróttarinnar fögnum þessari tillögu og teljum hana fela í sér mikla réttarbót.

Fyrir hönd Snarróttarinnar

Lilja Sif Þorsteinsdóttir, formaður

Sigrún Jóhannsdóttir, ritari

Halldóra Auðar Svansson, gjaldkeri

Gígja Skúladóttir, stjórnarmeðlimur

Halla Kolbeinsdóttir, stjórnarmeðlimur

Darri Eypórsson, stjórnarmeðlimur

Björgvin Mýrdal, stjórnarmeðlimur

Ásta Sif Árnadóttir, stjórnarmeðlimur